

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Інститут історії, етнології і права

Кафедра всесвітньої історії

ДИПЛОМНА РОБОТА

На тему: **ВАРНО-КАСТОВА СИСТЕМА В ІНДІЇ**

Студентки 4 курсу ВІІІ групи
Галузь знань 0203 Гуманітарні науки
Спеціальності 6.020302 Історія
Марчук Яни Володимирівни

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Кравченко Павло Миколайович

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Історіографія, джерельна база та методологія дослідження.....	5
1.1. Стан наукового висвітлення проблеми.....	5
1.2. Джерельна база дослідження.....	14
1.3. Методологія дослідження.....	17
Розділ 2. Походження і сутність варно-кастової системи	20
2.1. Дефініція понять «варна» і «каста».....	20
2.2. Теорії генезису варн і каст.....	25
Розділ 3. Варно-кастова система як форма стратифікації суспільства.....	34
3.1. Поділ праці в індійському суспільстві.....	34
3.2. Шлюбно-сімейні взаємовідносини.....	42
3.3. Показники кастового статусу.....	54
Висновки.....	64
Список використаних джерел та літератури.....	67

ВСТУП

Соціальна структура Індії є найбільш специфічною і не має аналогів. У тій чи іншій мірі елементи кастовості були в багатьох народів і в різні історичні епохи, але варно-кастова система іноді розглядаються як явище чисто індійське. Ніде кастова система ні набула настільки закінченою форми і не протрималася так довго, як в індійському суспільстві.

Варно-кастовий розподіл має глибокі історичні корені, без розуміння яких неможливо усвідомити сутність та особливості даного явища. Кастова система — соціальний інститут, що виник в Індії в давнину, але тим не менше сучасне індійське суспільство продовжує відрізняється надзвичайною складністю складу і, незважаючи на успіхи модернізації, залишається цілком традиційним.

У силу специфічних умов і розвитку індійського суспільства інститут каст зберіг багато своїх пережитків до наших днів і продовжує відігравати досить значну роль. Це підтверджено проведеними за останнє десятиліття етнографічними, соціологічними та економічними дослідженнями, які засвідчили, що вплив варно-кастової системи слабшає в економічній сфері, але ще досить значний у соціально-побутовій і культурній, а в політичній сфері навіть посилюється.

Об'єкт дослідження: сутнісні особливості формування і функціонування індійської традиційної соціальної організації, як форми стратифікації суспільства.

Предмет дослідження: варно-кастова система в Індії, як унікальний історичний та соціокультурний феномен.

Хронологічні межі дослідження: з VI ст. до н.е. до початку XXI ст.

Географічні межі дослідження окреслюються територією півострівна Індостан.

Мета дослідження: аналіз варно-кастової системи, як форми стратифікації суспільства, в її понятійно-термінологічному, сутнісному і

функціональному аспектах, взятих у контексті формування і функціонування індійської традиційної соціальної організації.

Мета конкретизується наступними завданнями

- розкрити дефініцію термінів «варна» і «каста»;
- визначити основні теорії генезису варн і каст;
- виявити причини і передумови формування варно-кастової організації індійського суспільства;
- дослідити вплив варно-кастової системи на традиційні заняття індійського населення;
- проаналізувати особливості шлюбних-сімейних відносин у представників різних каст;
- висвітлити основні маркери кастового статусу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в дослідженні соціокультурного феномену варно-кастової системи з токи зору його впливу на індійське суспільство через систему іперативів, освячених релігією, порушення яких неодмінно призводить до пониження соціального статусу.

Практичне значення наукової роботи. Фактичний матеріал, теоретичні положення та висновки, зроблені автором дослідження, можуть бути використані при підготовці посібників, навчально-методичної літератури.

Апробація результатів дослідження стаття «Теорії генезису варн і каст» на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи», 14 квітня 2016 р.

Структура дипломної роботи обумовлена метою та завданнями дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Повний обсяг роботи становить 71 сторінку, основного тексту – 60 сторінок. Перелік джерел та літератури нараховує 55 позицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

1. Атхарваведа. Избранное / Пер., коммент., вступ. Т. Я Елизаренкова . —1976. – 408 с.
2. Дхармашастра Нарады / Пер. с санскрита А. А. Вигасина и А. М. Самозванцева. М., 1998. – С. – 88 — 89.
3. Елизаренкова Т. Я. «Ригведа» — великое начало индийской литературы и культуры // Ригведа. Мандалы I – IV. – М.1989. – 768 с.
4. Законы Ману / Пер. С. Д. Эльмановича, пров. и испр. Г. Ф. Ильиным. М., 1989. — 362 с.
5. Кальянов В. И. Артхашастра, или Наука политики. М.; Л., 1959. – 800 с.
6. Упанішады / Пер. А. Я. Сиркина. — М., 1967.— 526 с.

ЛІТЕРАТУРА

I. Монографії, брошури, статті

7. Blunt E. The caste system of Northern India.
8. Dumont L. Homo Hierarchicus. The Caste System and its Implications. Complete Revised English Edition. Delhi, 1988. — P. – 479.
9. Ghurye G. S. Caste and Race in India. Bombay, 1969. – P – 209.
10. Heidrich J., Kaste und Oeronomie im indische Dorfsystem, — “Mitteilungen des Instituts für Orientforschung” (Berlin), 1963, S. 251.
11. Hocart A. M. Caste. A Comparative Study. London, 1950. – P – 157.
12. Hutton J. Caste in India: Its Nature, Function and Origins. Cambridge, 1946. – P – 279.
13. Ibbetson D. Ch. Panjab Castes. Lahore, 1916.
14. Jain J. Ch. Castes of Mind. Colonialism and the Maring of Modern India. Princeton, 2004. – P – 159.

15. Macdonald K. S. The Brahmanas of the Vedas. Delhi, 1979 (reprint), С. 80–83.
16. Nesfield J. C. Brief View of the Caste System of the N.W.P. and Oudh. Allahabad, 1885. – P – 264.
17. Risley H. H. The People of India. Calcutta, 1915.
18. Senart E. C.M., Les Castes dans l'Inde. P., 1896.
19. Абу Рейхан Бируни. Индия. — М.,1995. — 730 с.
20. Бонгард-Левин Г. М. Древняя Индия. История и культура. — М., 2001. — 288 с.
21. Бонгард-Левин Г. М. Древнеиндийская цивилизация. — М., 1993. — 320 с.
22. Бонгард-Левин Г. М. Индия в древности. М., — 1985. — 758 с.
23. Бонгард-Левин Г. М., Ильин Г. Ф. Древняя Индия. – М.,1969. – 736 с.
24. Бонгард-Левин Г. М. Индия эпохи Маурьев. – М.,1973. С. 154–155.
25. Бонгард-Левин Г. М. К проблеме генезиса древнеиндийской цивилизации (индоарии и местные субстраты) / Бонгард-Левин Г.М. //Вестник древней истории, 1979, №1. — С. 35 — 49.
26. Бэшем А. Цивилизация Древней Индии. – Екатеринбург, 2007. – 496 с.
27. Бэшем А. Чудо, которым была Индия / Пер. с англ. — М., 1977. – 616 с.
28. Вигасин А. А., Самозванцев А.М. Архашастра. Проблемы социальной структуры и права. – М., 1984. — 256 с.
29. Жоль К. К. Индуизм в истории Индии. — М., – 2006. — 352 с.
30. Зашкільняк Л. Методологія історії: Від давнини до сучасності. – Львів, 2007. – 312 с.
31. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования. – М., 2003. — 486 с.
32. Косамби Д. Культура и цивилизация древней Индии. — М., – 1990. — 266 с.
33. Котовский Г. Г. Касты в Индии. М., 1965. – 346 с.

34. Котовский Г. Г. Введение: некоторые проблемы каст // Касты в Индии. – М., 1965. — С. 3–40.
35. Кудрявцев М. К. Кастовая система Индии. – М., 1992.— 264 с.
36. Кудрявцев, М. К. Неприкасаемые. О некоторых особенностях кастовой организации в Индии /Кудрявцев М. К //Советская этнография. – М. – Л., 1951. – №2. – С. 140 — 159.
37. Куценков А. А. Касты // Древо индуизма. – М., 1999. — 445 с.
38. Куценков А. А. Эволюция индийской касты. – М., 1983. – 323 с.
39. Левчук С. В. Религиозно-правовые особенности государственного и общественного строя Древней Индии по Законам Ману/ Левчук С. В. // История государства и права. — №22. – С. 31—38.
40. Лубоцкая, Н. Ю. Некоторые особенности употребления терминов *varṇa* и *jāti* в дхармашастрах /Лубоцкая, Н. Ю. // Касты в Индии. Сб. ст. – М., 1965. – С. 95 — 104.
41. Миненков, С. А. Правовые и социальные основы социального неравенства в Древней Индии: форма и содержание/ Миненков, С. А. // Право и политика. – М., 2007. – № 8. – С. 101 — 105.
42. Осипов, А. М. Краткий очерк истории Индии до X в. – М., 1948. – 120 с.
43. Пандей Р. Б. Древнеиндийские домашние обряды (обычай). М., – 1982— 319 с.
44. Паниккар К. М. Боги, брахманы, люди. Четыре тысячи лет индуизма. М., 1969. — 416 с.
45. Паниккар, К. М. Очерк истории Индии. – М. 1961 . – 341с.
46. Радхакришнан С. Индийская философия. – М., – 1956, С. 59.
47. Синха Н. К. Банерджи А.Ч. История Индии. – М. 1954. – 442 с.
48. Тойнбі А. Д. Дослідження історії / Пер., Шовкун В. – К., – 158 с.
49. Успенская Е. Н. Феномен санскритизации в истории индийской культуры и общества // Россия и Индия в современном мире. – СПб., 2005. – С. 162–168.

50. Успенская Е. Н. Паритет статусов бирадари: «братство — равенство» в индийском кастовом обществе // Алгебра родства. — СПб., 2009. Вып. XII. — С. 101–131.
51. Успенская Е. Н. Антропология индийской касты. — СПб., 2010. — 557 с.
52. Шарма Р. Ш. Древнеиндийское общество / Пер. с англ. — М., 1987. — 643 с.
53. Шпенглер Г. О. Закат Европы. Образ и действительность / Гарелин Н. Ф. — Новосибирск, — 1993. — 169 с.

II. Дисертації, автореферати

54. Балаболина А. В. Проблемы кастового строя Индии в освещении отечественной историографии XIX-XX вв: дис. канд. ист. наук: 07.00.09 «Историография, источниковедение и методы исторического исследования» / А. В. Балаболина. — Казань, 2006. — 333 с.
55. Успенская Е. Н. Этнокастовые общности в контексте формирования и функционирования индийской традиционной социальной организации: Автореф. дис. соискание уч. степени докт. ист. наук: спец. 07.00.07 «Этнография, этнология и антропология» / Е. Н. Успенская. — СПб. 2010. — 50 с.